

**СОЦІОЛОГІЯ
ОСОБИСТОСТІ -**

**це одна із спеціальних
соціологічних теорій,
предметом якої є особа як
об'єкт та суб'єкт соціальних
відносин на рівні їх
взаємозв'язків із соціальними
спільнотами**

**частина
природи**

ЛЮДИНА

суб'єкт історії

термін, який вживають
для позначення
принадлежності до
людського роду - вищої
сходинки розвитку живої
природи

ІНДИВІД

**конкретна людина,
представник людського роду**

ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ

особливе і специфічне, що відрізняє одну людину з-під інших, включаючи її природні, соціальні, фізіологічні, психічні, успадковані і набуті якості

ОСОБИСТІСТЬ

усталена система соціально-значущих рис, яка характеризує індивіда як члена того чи іншого суспільства

СТРУКТУРА ОСОБИСТОСТІ залежить від її потреб

*Абрахам Маслоу
(1908-1970)*

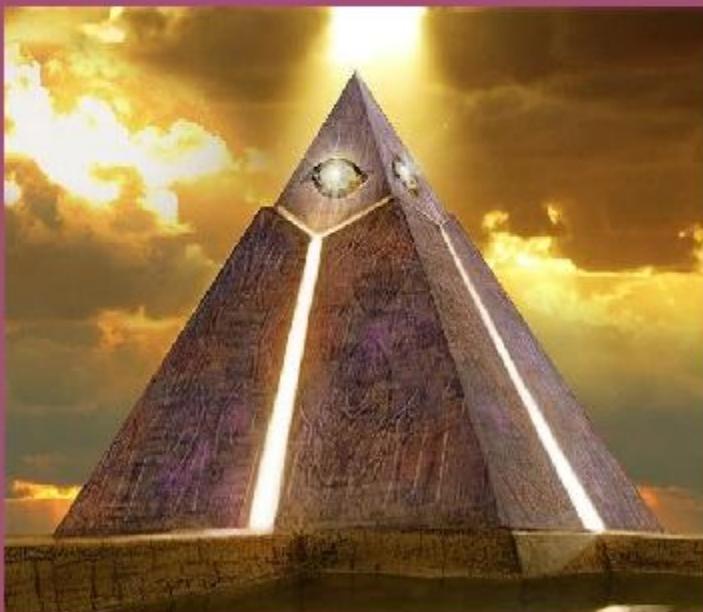
ПОТРЕБИ

**БАЗОВІ
(ПОСТИЙНІ)**

**ПОХІДНІ
(ЗМІНЮВАНІ)**

БАЗОВІ ПОТРЕБИ ЛЮДИНИ

(за Маслоу)

- â **духовні**
- â **престижні**
- â **соціальні**
- â **екзистенціальні**
- â **фізіологічні та сексуальні**

ФІЗІОЛОГІЧНІ І СЕКСУАЛЬНІ ПОТРЕБИ	здтворенні людей, в їжі, диханні, рухові, одязі, житлі, відпочинку
ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНІ ПОТРЕБИ	у безпеці свого існування, стабільності, гарантованості
СОЦІАЛЬНІ ПОТРЕБИ	у приналежності до колективу, групи, у спілкуванні, участі у спільній діяльності
ПРЕСТИЖНІ ПОТРЕБИ	у повазі з боку інших, визнанні та оцінці якостей, у службовому зростанні
ДУХОВНІ ПОТРЕБИ	самовираженні через творчість

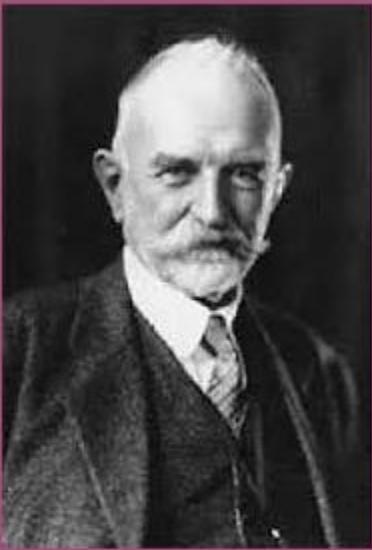

Чарльз Кулі
(1864-1929),
теорія
“дзеркального
“Я”

Особистість формується на основі взаємодії людини з навколошнім середовищем

Особистість складається:

- Ż з того, як, на нашу думку, нас сприймають інші
- Ż з того, як, на нашу думку, інші реагують на те, що бачать в нас
- Ż з того, як ми відповідаємо на сприйняття нами реакцію інших

Джордж Мід
(1863-1931),
теорія
символічного
інтеракціонізму

Для того, щоб зрозуміти соціальне життя, слід зрозуміти зміст соціальних взаємодій в їхньому символічному значенні

СОЦІАЛЬНИЙ ТИП ОСОБИСТОСТІ -
сукупність істотних повторюваних соціальних
властивостей (характеристик) особи, що виявляються у
її свідомості та поведінці

Карен Хорні
(1885-1952)

Критерій типологізації особистостей - характер взаємодії з іншими.

ТИПИ ОСОБИСТОСТЕЙ:

- 1. стійкий тип**
(орієнтований на людей)
- 2. відособлений тип**
(орієнтований від людей)
- 3. ворожий тип**
(орієнтований проти людей)

Еріх Фромм (1900-1980)

Соціальний тип особистості - форма зв'язку індивіда та соціума

Типи соціального характеру:

- 1. рецептивний (пасивний)**
- 2. експлуататорський**
- 3. накопичувальний**
- 4. ринковий**

ТИПИ ОСОБИСТОСТЕЙ:

- 1. людина-працюча**
(створює соціально корисні блага)
- 2. людина-споживач**
(сформована масовим споживанням)
- 3. людина-універсальна**
(здатна займатися різними видами діяльності)
- 4. людина-тоталітарна**
(залежить від тоталітарної держави)

Ральф
Дарендорф (1929-
2009)

СУЧАСНА ТИПОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНИХ ТИПІВ:

1. ідеальний

(сукупність особистісних властивостей, яка відіграє роль еталона, взірця)

2. базисний

(сукупність властивостей, яка дає змогу адаптуватися до конкретних умов життєдіяльності у даний час)

3. реальний

(сукупність спільних для членів суспільства типових властивостей, що переважають на даному етапі розвитку суспільства)

ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНИХ РОЛЕЙ

розглядає особистість як носія певних соціальних ролей

СОЦІАЛЬНА РОЛЬ - соціальна функція, модель поведінки, яку задає соціальна позиція особистості в системі суспільних чи міжособистісних взаємин

Соціальна роль - спосіб поведінки людини залежно від її статусу або позиції в суспільстві

**РОЛЬОВЕ
ОЧІКУВАННЯ**

ТЕ, ЧОГО
ЧЕКАЮТЬ ВІД
ТІЄЇ ЧИ ІНШОЇ
РОЛІ

**СОЦІАЛЬНА
РОЛЬ**

**РОЛЬОВА
ПОВЕДІНКА**

ТЕ, ЩО ЛЮДИ
РЕАЛЬНО
ВИКОНУЮТЬ В
РАМКАХ СВОЕЇ
РОЛІ

**СОЦІАЛЬНИЙ СТАТУС -
позиція людини в суспільстві,
пов'язана з певними правами і
обов'язками**

СОЦІАЛЬНИЙ СТАТУС ОХОПЛЮЄ:

- Ŷ професію
- Ŷ кваліфікацію
- Ŷ характер праці
- Ŷ посаду
- Ŷ матеріальне становище
- Ŷ політичний вплив
- Ŷ сімейне становище
- Ŷ ділові стосунки
- Ŷ партійну належність
- Ŷ профспілкову належність
- Ŷ національність
- Ŷ релігійність
- Ŷ стать
- Ŷ вік
- Ŷ родинні зв'язки

*Роберт Мертон
(1910-2003), теорія
структурного
функціоналізму*

**“СТАТУСНИЙ НАБІР” -
сукупність усіх соціальних статусів
людини,
що характеризують її становище в
сусільстві**

ХТО Я?

СОЦІАЛЬНІ СТАТУСИ

ПРИВЛАСНЕНІ
(одержані незалежно від
суб'єкта)

- § раса
- § стать
- § вік
- § національність

ДОСЯГНУТИ
(надбані власними зусиллями
індивіда)

- § сімейне становище
- § партійність
- § входження до певної
громадської організації
тощо

РЕАЛЬНИЙ СТАТУС

купність прав і обов'язків, які проявляються у вигляді реальних вторюваних практик

НОМІНАЛЬНИЙ СТАТУС

купність прав і обов'язків, що існують у формальних нормативних актах, але не конуються у реальному житті

СУБ'ЄКТИВНИЙ СТАТУС

самовідчуття статусу, індивідуальне чуття престижу

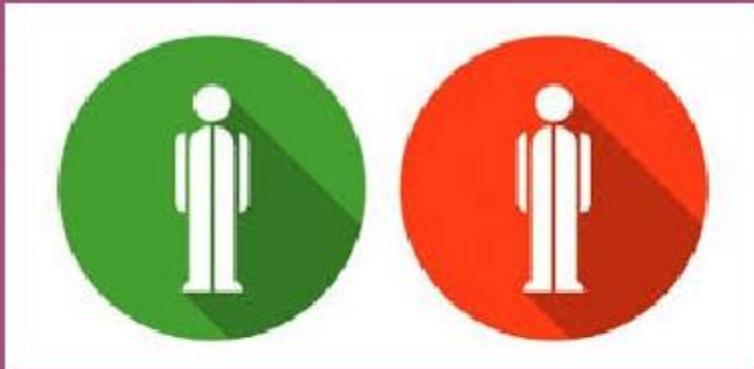
ОБ'ЄКТИВНИЙ СТАТУС

зовні обумовлена статусна позиція, юридично-правове становище індивіда

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

процес формування особи в
певних соціальних умовах,
засвоєння людиною
соціального досвіду, в ході
якого людина перетворює
соціальний досвід у власні
цінності і орієнтації

СОЦІАЛЬНІ НОРМИ -

сукупність зобов'язуючих принципів, еталонів, вимог, встановлених суспільством, соціальними спільнотами чи уповноваженими соціальними суб'єктами для регулювання соціальних відносин, діяльності та поведінки соціальних суб'єктів на всіх рівнях та в усіх сферах життєдіяльності

ФАКТОРИ СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

- сукупність ролей і соціальних статусів, що суспільство пропонує людині
- соціальні спільноти, в межах яких індивід реалізувати певні соціальні ролі
- система соціальних цінностей і норм, які домінують у суспільстві
- загальна ситуація в державі

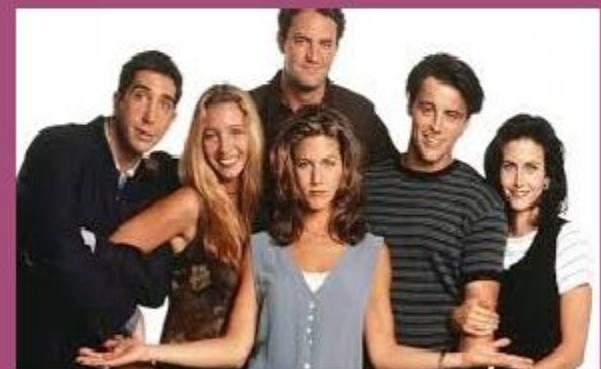
АГЕНТИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ- найближче оточення людини, первинні групи

СІМ'Я

ВЧИТЕЛІ

ДРУЗІ

ІНСТИТУТИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

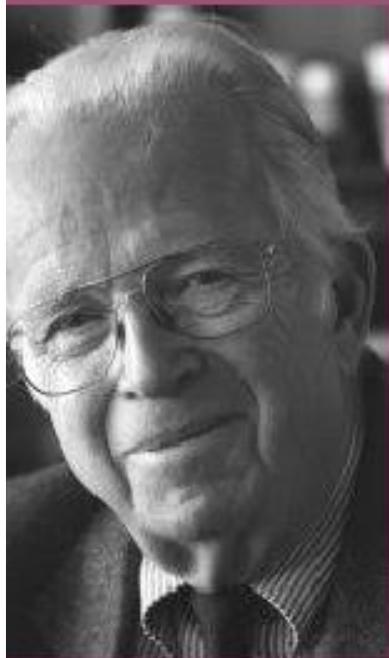

- § ШКОЛА
- § АРМІЯ
- § ЦЕРКВА
- § ДЕРЖАВА
- § ЗАСОБИ МАСОВОЇ
ІНФОРМАЦІЇ

СТАДІЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

(за Н. Смелзером)

Нейл Смелзер
(1930-2017)

- Стадія наслідування і копіювання дітьми поведінки дорослих
- Ігрова стадія: діти усвідомлюють поведінку як виконання ролі
- Стадія групових ігор: діти вчаться розуміти, чого від них чекає група

СТАДІЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

(П. Бергером і Т. Лукманом)

Первинна

СФЕРА
МІЖОСОБИСТІСНИХ
ВІДНОСИН

Вторинна

СФЕРА СОЦІАЛЬНИХ
ВІДНОСИН

АГЕНТИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

БЛИЗЬКЕ ОТОЧЕННЯ
ЛЮДИНИ

ЗА БЛИЗЬКИМ
ОТОЧЕННЯМ ЛЮДИНИ

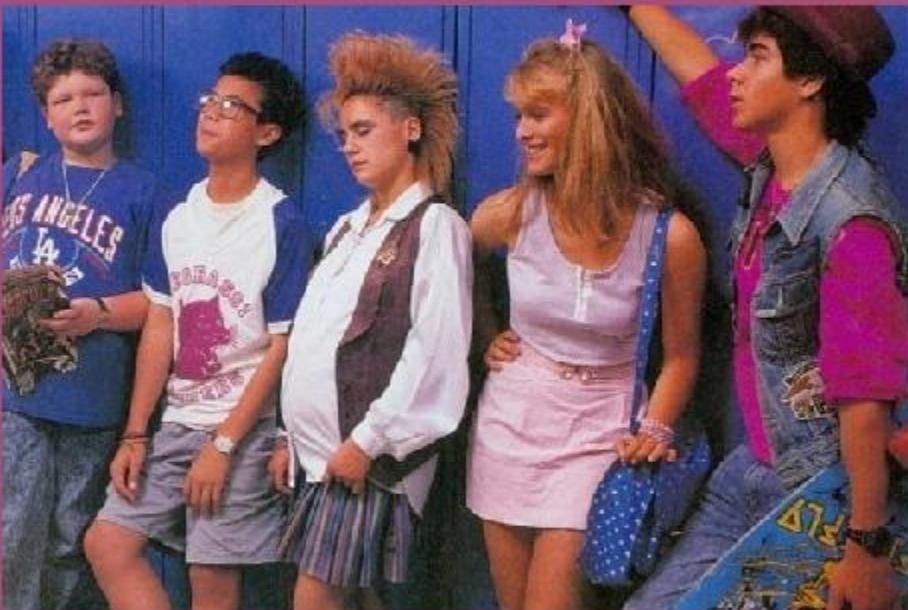

Соціалізація - безперервний процес

(доктор Орвіль
Г. Брім -молодий, 1966 р.)

СТАДІЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Підлітковий період:

критичне відношення до
суспільних норм поведінки,
бажання виділити себе серед
інших

СТАДІЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Стадія інтеграції:

з'являється бажання знайти своє місце в суспільстві.

Результати інтеграції:

- 1) збереження своєї несходжості і поява агресивних взаємодій з людьми і суспільством
- 2) зміна себе; стати таким, як усі
- 3) конформізм (зовнішнє погодження)

СТАДІЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Трудова стадія:
охоплює період зрілості людини

СТАДІЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Післятрудова стадія:
передача літніми людьми свого досвіду

ЕТАПИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ - процес пристосування індивіда до умов життєдіяльності, рольових функцій та норм поведінки, форм соціальної взаємодії.

ІНТЕРІОРИЗАЦІЯ - процес включення соціальних норм і цінностей до внутрішнього світу людини.

РЕЗУЛЬТАТ СОЦАЛІЗАЦІЇ - ЕКСТЕРІОРИЗАЦІЯ

ЕКСТЕРІОРИЗАЦІЯ -
*об'єктивування внутрішнього
світу людини у її поведінці,
діяльності*

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

ДІТИ

- ◊ засвоюють базові ціннісні орієнтації
- ◊ не допускають “відтінків сірого кольору”
- ◊ підкоряються дорослим у виконанні правил
- ◊ формують мотивацію поведінки

ДОРОСЛІ

- ◊ оцінюють норми
- ◊ припускають існування безлічі “відтінків сірого кольору”
- ◊ пристосовуються до вимог різних ролей
- ◊ опановують визначені навички

ДЕСОЦІАЛІЗАЦІЯ -
процес руйнування або перебудови
існуючої системи цінностей, відхід від
соціальних норм, ролей та правил
поведінки

**РЕСОЦІАЛІЗАЦІЯ -
наступний за десоціалізацією
етап засвоєння нових
цінностей, соціальних норм,
ролей та правил поведінки**

ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА - поведінка індивіда або групи, яка не відповідає загальноприйнятым нормам, внаслідок чого відбувається порушення цих норм

ОСНОВНІ ВИДИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ

(за Р. Мертоном)

Конформ ізм - повне прийняття
цілей суспільства і способів їх
досягнення

Інноваційна - людина визнає цілі
суспільства, але намагається
реалізувати їх новим і засобами и

Ритуал ізм - людина не визнає суспільні цілі, однак дотримується прийнятих “правил гри”

Ескейпізм - відхід, втеча людини від соціальної діяльності, людина не визнає ані цілі, ані засоби їх досягнення

Бунт, заколот - людина, відкидаючи суспільні цінності, цілі та засоби їх реалізації, активно їм протидіє, прагне замінити їх новим і

ВИДИ ДЕВІАЦІЇ

ПОЗИТИВНА

- Ż самопожертвування
- Ż надпрацездатність
- Ż героїзм

НЕГАТИВНА

- Ż тероризм
- Ż кримінал
- Ż суїцид

ВИДИ САНКЦІЙ

САНКЦІЯ -

засіб регулювання спільнотою поведінки своїх членів з метою стимулювання бажаної поведінки і припинення небажаної, для забезпечення впорядкованості, внутрішньої згуртованості й безперервності суспільного життя

ПОЗИТИВНІ

схвалення поведінки (шана, нагородження тощо)

НЕГАТИВНІ

засудження поведінки (покарання, позбавлення тощо)